

TÜRKİYE’DE MÜZİK MÜZELERİ VE EĞİTSEL İŞLEVLERİ

Music Museums in Turkey and Their Educational Functions

Ali Öztürk*

Öz

Dünya müzecilik tarihine bakıldığında, müzelerin sınıflandırıldığı, işlev ve içeriklerine göre ad ve anlam kazandırıldığı görülür. Bu müzelerin ortak bileşenleri ise, nesnelere aracılığıyla geçmişle, şimdi ve gelecek arasında bilişsel ve duyuşsal bağ kurmak; biriktirmek ve korumak; benzerlik ve farklılıkları sergilemek; beğeni ve haz oluşturmak; eğitsel ve kültürel aktarımı kavramak diye sıralanabilir.

Türkiye’deki müzecilik tarihi ve anlayışı da, belirtilen bileşenlerden oluşmuştur. Müzeleri çeşitlendirme konusunda yeterince yol alınamamış olmakla birlikte, özellikle Arkeoloji ve Etnografya müzeleri ile büyük bir kültürel birikim ve bilgi, gün ışığına çıkarılmıştır. Sınıflandırılması, sergilenmesi ve müze eğitiminin kurallarına uygun işlev kazandırılması ise son yıllarda azımsanmayacak yol almıştır. Sınırlı “sunum” yerine teknolojinin de olanaklarını kullanmak; “gezmek” yerine, katılımcı müzegezerlik yaygınlık kazanmaya başlamıştır.

Gelişmiş ülkelere oranla gecikmiş de olsa tematik müzecilik, ülkemizde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bunlardan biri de “Müzik Müzeleri”dir. Az sayıdaki müzik müzelerinin kimilerinde sadece çalgıların sergilendiği, kimilerinde de çalgıların yanı sıra müziğe ilişkin değişik nesnelere sergilendiği koleksiyonları görmek olasıdır. Bu müzelerin, müzik tarihine, müzik bilimine, müzik eğitimine ve müzik beğenisine ışık tutar nitelikte dağarcık, donanım ve sunum olanakları varlık nedenleridir.

Kültürel ve bilimsel birikimin müzelerden çıkarılıp, yaşamın içine katılmak istendiğinde ise müzelerin eğitsel işlevleri önem kazanmaktadır. Bilginin tek başına yetmeyeceği; eğitim yoluyla işlenmesiyle anlam kazanacağı dikkate alındığında eğitsel işlev, müzelerin öncelikleri arasına girmektedir.

* Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD, Eskişehir, Türkiye / alio@anadolu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr., Anadolu University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Eskişehir, Turkey

Geliş Tarihi / Received: 29.03.2017 - Kabul Tarihi / Accepted: 22.04.2017

Öte yandan günümüz eğitim anlayışları arasında, disiplinler arası öğrenme/ bütüncül yaklaşım gibi olgular önem kazanmaktadır. Çok yönlü öğrenme, yaşantı oluşturma ve canlandırmalar anlamlı bulunmakta ve buna göre eğitim programları oluşturulmaktadır.

Çalışmanın amacı Türkiye'deki müzik müzelerinin yapılanmaları ve öğrenme ortamları olarak, eğitsel işlevlerinin neler olabileceğini araştırmaktır. Araştırmanın yöntemi betimsel olmakla birlikte, görüşme yoluyla da veri toplanmış ve yorumlanmıştır. Çalışma, Türkiye'deki müzik müzelerinin yapılanmasıyla sınırlıdır.

Anahtar Sözcükler: Müzik Müzeleri, Eğitim.

Abstract

Looking at the history of museology in the world, it is seen that the museums are classified, and they gained their meaning and name through their function and content. Common components of this museums can be listed as, setting up a connection with the past, now and the future through objects; collecting and protecting; exhibiting similarities and differences; creating admiration and pleasure; comprehending educational and cultural transfer.

The history of museology and its perception is made up of the stated components. Even though a lot of advancement was not achieved in the diversification of the museums, especially with Archeology and Ethnography museums, a huge amount of cultural background and knowledge was brought to light. Their classification, exhibition and making them gain function in accordance with the educational sciences has advanced considerably in the recent years though. Using the opportunities of the technology instead of limited “presentation”, and instead of “visiting” participative museum visiting started to be common.

Compared to the developed countries thematic museology become common in our country in spite of a delay. One of the examples of this is “Music Museums”. It is possible to see the exhibition of the instruments in some of these rare museums and it is also possible to see the object collections related to the music being exhibited in some others. Repertoire, equipage and exhibition facilities of these museums are the reason of their existence, enlightening music history, music science, music education and music taste.

Museums' educational function become crucial when the cultural and educational background is brought out of the museum and transferred into the life. When it is considered that the knowledge cannot be enough itself but it will be with the processing of the knowledge through education, educational functions takes its place in the priorities of the museums.

On the other hand, concepts like interdisciplinary learning/ holistic approach become important among the current educational approaches. Life-wide learning, creating experience and animations are thought as meaningful and educational programs are created accordingly.

The aim of the study is to investigate what the educational functions of the music museums in Turkey can be as structures and learning environments. The method of the study is descriptive and the data has been gathered and interpreted through the interview. The study is limited with the construction of music museums in Turkey.

Keywords: Music museums, Education.

Giriş

Eğitim ortamı denildiğinde, akla ilk gelen yer okullar değildir artık. Eğitim düzeyi yüksek ülkelerde, sınıflarla yetinilmeyip, oyun alanları, parklar, galeriler, müzeler, birincil amaçlarının yanı sıra eğitim ortamları olarak da kullanılmaktadır. Bu durum Türk eğitim sisteminde çok gecikmeli olsa da benimsenmiş ve yeni ders programlarında, okul dışı ortamların eğitim alanları olarak kullanılabilmesi belirtilmiştir. Özellikle müzelerin eğitim ortamı olarak değerlendirilmesi, pek çok araştırmayla ortaya konulmuştur. Müze eğitimi, Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümlerinde ve Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş öğretmenliği programlarında zorunlu, kimi lisans programlarında ise seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Ayrıca akademik araştırma alanı olarak da, kimi üniversitelerin lisansüstü programlarında yer almaktadır.

Konuyla ilgili olabilecek araştırmalar arasında, Zekiye Çıldır (2014), “Türkiye’de Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzelerin Kullanımına İlişkin Eğitimciler Tarafından Hazırlanan Raporlar”; Derya Pekgözlü Karakuş (2012), “Müzelerde Uygulanabilecek Müze Eğitim Etkinlikleri”; Ferda Öztürk, Ayşe Çakır İlhan (2011), “Türkiye’deki Arkeoloji Müzelerinde Müzik Kültürüne İlişkin Nesnelerin İncelenmesi ve Müzelerde Müzik Eğitimi”; Nihal Kuruoğlu Maccario (2002), “Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı” ve Ayşe Çakır İlhan, Ayşe Okvuran (2001), “Bir Eğitim Ortamı Olarak Müze ve Müze Çalışmaları” başlıklı çalışmalar sayılabilir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki müzik müzelerinin yapılanmaları ve öğrenme ortamları olarak, eğitsel işlevlerinin neler olabileceğini araştırmaktır. Araştırmanın yöntemi betimsel olmakla birlikte, görüşme yoluyla da veri toplanmış ve yorumlanmıştır. Çalışma, Türkiye’deki müzik müzelerinin yapılanmasıyla sınırlıdır.

Müze

Müzeler, öğrencisiz okullardır. Öyle ki bu okullarda, “dün” ve “bugün” araştırılır, korunur ve sunulur. Sınıfları olmadan tüm insanlar, bu okulun konukları, sorgulayanı ve öğrenenidir. Bu etkinlik sırasında sadece meraklarını gidermezler; bilgi ve haz da alırlar. Bu okulların, meraklılarına yaygın olarak ulaşabilmeleri için, birer eğitim programları olmakla birlikte, geleneksel değerlendirme anlayışından uzaktır. Öyle ki devam zorunluluğu da ders geçme sorumluluğu da yoktur.

Başka bir deyişle şöyle de tanımlanabilir müze: *“Toplumun ve gelişiminin*

hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden nesnelere üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve beğeni doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurumdur” (Uluslararası Müzeler Konseyi-ICOM, 2004).

Müze Türleri

Koleksiyonlarına,
Bağlı oldukları yönetim birimlerine,
Hizmet ettikleri bölgeye,
Hitap ettikleri kitleye,
Koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlarına,
Temalarına göre sınıflandırılabilir.

Müzelerin İşlevleri

Müzelerin işlevleri denildiğinde:
Toplama İşlevi
Belgeleme (Arşivleme) İşlevi
Koruma (Bakım-Onarım) İşlevi
Sergileme İşlevi
Araştırma İşlevi
İletişim İşlevi
Eğitim İşlevi öne çıkar.

Müze Eğitimi

Alternatif eğitimin önemli ortamlarından biri müzelerdir. Örgün eğitimin aksine sınırsız eğitim kontenjanı vardır. Temel amaç, insanı nesne üzerinden eğitmektir. Bu eğitimin “dün”ü sorgulayan yanı, “gelecek” için ışık tutar.

Müze eğitimi, izleyici ve müze koleksiyonu arasında iletişim kurmak amacıyla yapılan çalışmaların tümünü kapsar. “Günümüzde müze eğitimi “yorum, açıklama ve programlar sunarak ya da anılar, duygular ve düşünceler yaratma yoluyla, izleyenlerin yaşantılarıyla ilişkili anlam çıkarmalarını sağlayarak, koleksiyonlardan öğrenmelerini sağlama süreci” olarak tanımlanabilir (Moffat and Wollard, 1999’ dan Akt. Tezcan ve Ödekan, 2006).

Müze Eğitiminin Amaçları

1- Sergilenen nesnelere insanlar arasında köprü kurarak nesnelere onların yaşantıları ile bütünleşmesini sağlamak,

- 2- Nesnelerin maddi ve ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak,
- 3- Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağlantı kurmak,
- 4- İnsanın değişen ve gelişen teknolojiye uyum sağlamasına yardımcı olmak,
- 5- İnsanın yaşadığı ortama yabancılaşmasını önlemek,
- 6- Günümüz sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak,
- 7- İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelerin bağlantısını kurarak siyasi,kültürel, sosyal, ekonomik ve çevrebilimle ilgili ilişkileri anlamalarını sağlamak ve araştırmacı yönlerini geliştirmek,
- 8- Bireylerin zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek,
- 9- Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek,
- 10- İletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacı ile tüm olanakları sağlamak,
- 11- Müze ekonomisini geliştirmek,
- 12- İnsanların estetik duyarlılığının geliştirilmesi ve geleceğin sanat izleyicisinin hazırlanması ve insanın zihinsel gelişimine katkıda bulunmasıyla da önemli görevleri yüklenirler (Paykoç ve Baykal, 2000, Akt. Akmehtmet ve Ödekan, 2006).

Bir başka çalışmada ise müzelerin, genel olarak yaşamla bağıntılı olan her türlü içeriğin sunulduğu yerler olduğu vurgusu yapılmıştır.

Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Batılı pek çok ülke çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlemektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Müze ve Müzik

Bu iki kavram, birçok yanıyla yansıtılabilir. Eğitsel boyutları, tarihsel boyutları, kültürel boyutları, müze ve müzik kavramlarının ortak buluşma alanlarının bazılarıdır. Uygulama alanı olarak bakıldığında ise, bu iki kavram üç biçimde ilişkilendirilebilir.

İlki bütün müzelerin fiziksel ortamlarının bir sanat atmosferi olarak kullanılıp, oralarda resital ve/veya konserler verilmesidir.

İkincisi, müzik müzelerinde genel geçerliği olan konserler vermenin yanı sıra koleksiyon nesnelere ya da benzerleriyle resital ya da konser verilmesidir.

Üçüncüsü ise, kimi müzelerin, profesyonellerin sanatçı olarak kendikoleksiyonlarındaki çalgıları, kısa süreli kullanım amaçlı, ödünç verebilmeleridir.

Türkiye’de Müzik Müzeleri

Kültür Bakanlığı uzmanlarından Etnomüzikolog Oğuz Elbaş, Türkiye’deki müzik müzelerinin kuruluş serüvenini, 1994 yılında Prof. Ertuğrul Bayraktar ile çıktıkları bir yolculuk olarak tanımlıyor: “1994’den sonra, *Kültür Bakanlığının 21.08.1998 tarih ve 004047 sayılı makam onayı ile çalışmalar yeni bir boyut kazanmış ve müzik müzesi yapılandırma kurulu olarak, Prof. Yalçın Tura, Prof. Ertuğrul Bayraktar, Dr. İ. Lütfi Erol ve Oğuz Elbaş, görevlendirildi. Müzik müzesi projesinin, bakanlar, başbakan ve cumhurbaşkanı imzalarıyla resmi gazetede yayınlanması sağlanarak 31.07.2006 tarihinde kâğıt üstünde de olsa kuruluşu resmen tamamlanmıştır*” (Elbaş, 2017).

Fiziki anlamda tanımlanmış kendine özgü bir mekânı oluşturuluncaya dek, elde bulunan materyalleri sanal ortamda bir araya getiren ve Kültür Bakanlığı web sayfasında yer alan “Türkiye Sanal Müzik Müzesi” gerçekleştirilmiş, ancak bugün adı geçen sanal müzeye, çevrimiçi olarak ulaşım olanaklı değildir.

Oluşturulan sanal müzeye ilişkin süreci Elbaş, şöyle anlatmaktadır: “*Türkiye müzelerinde, kazı alanlarında, özel koleksiyonlarda dağınık şekilde bulunan ve Türkiye müzik kültürüne ışık tutan her türden materyal, belge ve bilgi anlamında derlenip toparlandı. Bunlar fotoğraflandı, slaytlara ve filmlere alındı. 2001 yılında, yaklaşık 30 bin km yol kat edilerek bütün Türkiye tarandı. 15 mega piksel çözünürlükte olmak üzere, 6000 civarında materyal belgelendi ve son derece önemli bir arşiv oluşturuldu. Bu arşiv şu anda her tip amaca uygun olarak değerlendirilebilecek bir arşivdir. Tüm bunlara karşın henüz müzik müzesi için gerek duyulan bütçe oluşturulabilmiş değil. Bu nedenle, süreç halen gelişme ve olgunlaşma aşamasındadır.*

Eldeki belgelerin, çok dikkatli biçimde derlenip toparlanması, arşivlenmesi, korunması, sınıflandırılması ve sunulması gerekiyor. Bu sayede hem bizler hem de dünya müzik çevreleri, bu belgelerin değer ve önemini anlayabileceklerdir. Her şeyden önce bu yolla Anadolu’nun müzik tarihinin gelişimine yaptığı katkılar daha sağlıklı biçimde tespit edilebilecektir. Bunların dünyaya ulaşabilmesi bakımından, sürecin dikkatli biçimde sonuçlandırılması ve aydınlatılabilmesi gerekiyor. Ancak kuşkusuz ki bu belgelerin taşıdıkları önemin farkına öncelikle kendimizin varması ve bu bilinçle dünyaya da sunmamız gerekiyor” (Elbaş, 2017).

MÜZİK MÜZELERİ İLE İLGİLİ TOPLANTI VE ARAŞTIRMALAR

Henüz doğrudan Türkiye’de ulusal müzik müzesini kurma odaklı ve bir bilimsel toplantı yapılmamıştır. Müzik içerikli bazı kongre ve sempozyumlarda, sunulan bildiri başlıkları altında, gündem oluşturulduğu ve tartışmalar yapıldığı görülür. Ulaşılan veriler sınırlılığında, bu çalışmalar şöyle sıralanabilir:

1. Müzik Kongresi, 14-18 Haziran, 1988.

Bu kongrede, henüz müzik müzesi oluşumundan söz edilmemektedir. Sadece Ethem Ruhi Öngör, “*Türk Musikisi Müzesi ‘Belge-Çalgı’ Kurulması Üzerine Görüşler*” adlı bildirisinde, 10-15 çalgıyla; 3-5 nota ya da kitapla, “Türk Musikisi Müzesi” açılmayacağından ve konunun uzman olmayanların elinde istismar edileceğinden söz etmektedir.

Türkiye’nin değişik kentlerinde yer alan devlet müzelerindeki çalgılar listesinin, demirbaş kayıtlarıyla verildiği bildiride; ileride kurulacak müzenin, “Belgeler” ve “Çalgılar” olmak üzere iki başlıktan oluşmasını da istemiştir (Öngör, 1988).

I. Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu (Ay ?) Haziran, 1999.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlıkları yürütülen Müzik Müzesi projesi çerçevesinde düzenlenen 1. Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu’nda değerli bilim insanlarının ortaya koyduğu somut bilgi ve araştırma bulgularının müzik kültürü araştırmalarına büyük katkı sağlayacağına olan inanç belirtilmiştir.

Müzik müzelerini yapılandırma kurulu üyelerinden Oğuz Elbaş, açılış konuşmasında: “*Bu çalışmalar bizleri çok şaşırtıcı saptamalar yapmaya, sonuçları yönünde yeni önlemler almaya zorlamıştır. Görülen en çarpıcı sonuç, müzik kültürümüze ait değerlerimizin bütünüyle ortaya çıkarılması için, ülkemizde sınırlı sayıda araştırmanın yapılmış olması ve bu konudaki yazılı kaynakların yetersizliğidir*” (Elbaş, 2004).

Müzik müzesi yapılandırma kurulu üyelerinden, Dr. İ. Lütfü Erol ise, “*Müzik Müzesi*” adlı bildirisinde, otantik müziklerimizin ve onlara ait çalgıların çağdaş bir müze anlayışı içinde bir arada tutulması ve bütün müziklerimizin ses örneklerinin asıllarına uygun halleriyle belgelere dönüştürülmesi üzerinde durmuş ve kurulması öngörülen müzenin amacı hakkında şöyle demiştir: “*Müzik müzesi ve onunla organik bir bağ içinde çalışma yürütecek olan Müzik Tarihi ve Kültürünü Araştırma Merkezi ile topraklarımız üzerinde eski*

ve uzak zamanlardan günümüze dek yaşanmış bütün kültürlere ait müziğin bilgileri korunacak ve Anadolu müziği, kendi yüksek değeri kazanarak hak etmiş olduğu haliyle ve bir bütün olarak gün ışığına çıkacaktır” (Erol, 2004).

Adı geçen bildiriye, yapılması öngörülen çalışmaların sonunda her çalgının teknik özellikleri anlatılıp kayıtlar yapılacağından, bunların bilgisayar teknolojisi içinde işlemlerden geçirilerek elde edilen sesli belgelerin, hem müze içinde hem de müze dışında CD kaydında ve internet aracılığıyla kullanılabileninden söz edilmiştir.

Türkiye’de Müzik Kültürü Kongresi, 29- 31 Mayıs, 2006.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın desteği ve Bilkent Üniversitesi’nin düzenlemesiyle gerçekleştirilen kongrede 19 üst başlık altında bildiriler sunulmuştur. Bu başlıklardan biri de müzik müzeleriyle ilgilidir.

Kültür ve Turizm bakanlığında müzik müzesi yapılandırma kurulundan Oğuz Elbaş, “*Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Müzik Kültürü ve Müzik Müzeleri*” konulu bildirisinde, binlerce yıl öncesine dayanan Anadolu’daki müzik kültürü çalgıları hakkında bilgi vermiştir. Sonuç bölümünde müzik müzelerinin oluşturulması gerekliliğini ve kültürel birikimlerin müzeler aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Diğer bildirilerde ise yurt dışından davetli konuşmacıların, uzmanlık alanlarına ilişkin deneyim ve gözlemlerin paylaştıkları; müzik müzelerine ilişkin kendi ülke deneyimlerini aktardıkları; müzik müzelerinde sunum, bakım-onarım, güvenlik gerekliliği ve Çalgı Bilimi (Organoloji) konularını ele alındığı görülür.

MÜZİK MÜZELERİ VE MÜZE EVLER

Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) İbrahim Alimoğlu Müzik Müzesi

Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) Devlet Konservatuvarı binasında bulunan müzenin kurulması fikri AKÜ Devlet Konservatuvarı ve Alimoğlu Kültür Sanat Araştırma Merkezi (AKSAM) ile birlikte geliştirilmiştir. Alman koleksiyoncu Dr. Wolfgang Ott’un 250 kadar müzik aleti bağışlamasıyla müze daha da zenginleşmiştir. Ancak genel geçerliği kabul edilen müzik müzesi ölçütleri yerine çalgı koleksiyonu demek yanlış olmaz. Bağımsız bir yapısının olmayışı; koridor vitrinlerindeki sunuş biçimi ve kümeleme çalışmasının yetersizliği dikkat çekicidir.

İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı (MÜZİKSEV)

MÜZİKSEV projesi, 26 yıllık birikimiyle İzmir Kalkınma Ajansı’nın (İZKA) finansal desteği ile hayata geçirilmiştir. İzmir’in kent kültürü geçmişinin simgelerinden biri olan, “Alsancak Evi”ni 2011 yılında önemli bir kültür kurumu olarak müzik müzesine döndürmüştür.

Bursa Müzik Müzesi

2016 yılında, Bursa-Nilüfer Belediyesi ve Sanlıkol Ailesinin işbirliğiyle hayata geçireceği müzik müzesi, açılma çalışmaları devam etmektedir.

Aşık Veysel Müzesi

2012 yılında Aşık Veysel’in, Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyündeki evi yenilenmiş ve müze evi olarak açılmıştır. Sivas Müze Müdürlüğü’nün, İsveç’in Stockholm kentindeki Synskadades Müzesi ile ortak yürüttüğü “Müzeler Arası Kültür İttifakı Projesi” kapsamında yeniden düzenlenmiştir.

Şanlıurfa İbrahim Tatlıses Müzik Müzesi

Şanlıurfa şehir surlarının güneyinde bulunan “Harran Kapısı”na bitişik 17. yüzyılda inşa edilmiş olan tarihi yapı, 2011 yılında Şanlıurfa Belediyesi’nce müzik müzesine dönüştürülmüştür. Şanlıurfa müziği ile ilgili bilgi panoları, müzik malzemeleri ve fotoğraflar ve müzik eserleri sergilenmektedir.

Şanlıurfa Müslüm Gürses Müzik ve Sanat Müzesi

Mahmut Nedim Konağı içinde Kurtuluş Müzesi’nin yanındaki tarihi binada yer alan müze; Şanlıurfa’nın Halfeti ilçesinde doğan, 2013 yılında hayatını kaybeden Şanlıurfalı ünlü ses sanatçısı Müslüm Gürses adına, Şanlıurfa Valiliği tarafından 2013 yılında açılmıştır.

Neşet Ertaş Müzesi

Kırşehir Valiliği tarafından 2013 yılında Neşet Ertaş müzesi açılmıştır. Müzede, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali ve Şemsi Yastıman’la ilgili plak, saz ve kişisel eşyalara yer verilmiştir.

Dede Efendi Müzesi

İsmail Dede Efendi’nin, Sultanahmet Cankurtaran’da, 1818–1846 yılları arasında yaşadığı ev, 1984 yılında Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği (TÜRKEV) tarafından restore edilip, müze haline getirilmiştir.

Zeki Müren Müzesi

Zeki Müren’in ölümünden sonra Bodrum’daki evi müze olarak açılmıştır.

Ayrıca 2011 yılında Bursa’da da Zeki Müren adına müze açma çalışmaları başlatılmıştır.

MÜZİK MÜZELERİNİN EĞİTSEL İŞLEVLERİ

Müzik müzelerinin eğitsel işlevleri araştırıldığında, diğer müzelerin eğitsel işlevlerinden çok farklı olmadığı görülür. Sadece müziğin kendine özgü eğitsel işlevleri ek olarak kendini gösterir.

Buyurgan ve Mercin, müzelerin eğitsel işlevlerine yönelik genel bir değerlendirme yaparak şöyle belirtmektedirler: “*Müzeler, eskiden var olan sorumlulukları yanında, bugün çok daha önemli bir görevi eğitim görevini üstlenmişlerdir. Çünkü müze ziyaretlerinin sürekli olması, kültürler arası iletişimin canlı tutulabilmesi ve eğitim bütünlüğü içerisinde önemli bir rolünün olduğunun benimsetebilmesi için müze eğitsel görevini yerine getirmek zorundadır*” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 61).

Müzelerin genel olarak, yerel ve evrensel kültür hazineleri barındırma özelliği göz önünde bulundurulduğunda müzik müzeleri de bu görüşten ayrı düşünülemez. Müze ve müziğin ortak birçok kesişme alanlarının başında “kültür” kavramı gelir. Müzik kültürü de insanlığın var oluşundan başlayarak gelişimini sürdürmektedir. Bu kültürel değişim ve dönüşümü, bize somut biçimde en iyi gösteren kurumlardan biri müzelerdir. Çünkü müzeler, geçmişin ve bugünün değerlerinin geniş kitlelere ulaştırılmasında, yaygın eğitimin odağında, özgür öğrenme yerleridir.

Müzelerin tümünde olabileceği gibi müzik müzelerinde de eğitim programları bağlamında müzikle ilgili sergi, yaratıcı drama çalışmaları, atölye çalışmaları, tartışma oturumları, konserler, çalgı yapım etkinlikleri eğitsel işlevler arasında sayılır.

Benzetim tekniğiyle öğrenmeyi sağlar. Geçmiş-bugün-gelecek kavramlarını somutlaştırarak eğitimde kolaylaştırıcılığı sağlamış olur. Okuldaki soyut öğrenme, müzedeki öğrenme durumları ile somutlaşır.

Müzik müzelerinin eğitsel işlevleri başlıklar halinde şöyle sıralanabilir:

- Ulusal ve uluslararası müzik kültürlerinin tanınması ve eğitime yansıtılması
- Müzik beğenisi oluşturmada geçmişin yansıtılması
- Öğrenmenin temel ögesi olan güdülenme için görsel, işitsel olanaklar sunulması

- Oyun yoluyla etkileşimli öğrenme deneyimi yaşatılması
- Eğitimcilerin, mesleki bilgi ve genel kültürlerinin artırılması
- Kültürel varlık olarak müziğe ilişkin öğeleri, eğitimcilerin nasıl kullanacaklarının fark ettirilmesi
- Müziğe ilişkin öğrenmelerin yaparak yaşayarak gerçekleştirilmesi
- Müzik tarihinin geçmişiyile, şimdi arasında ilişki kurup, karşılaştırmalar yapılması.
- Müze izleyicilerinin duyularına, düş gücüne, estetik duyarlılıklarına, yaratıcılıklarına ve eleştirel düşüncelerine katkı sağlanması
- Müzik kültürünü ve eğitimini disiplinler arası yöntem ve teknikleriyle öğretebilmesi
- Müzik araçlarının tarihsel süreç içindeki değişiminin ayırt edilmesine katkı sağlanması
- Müziğe ilişkin tarihsel gerçeklerin, müzedeki belge ve nesnelere aracılığıyla gün ışığına çıkarılması
- Müzedeki çalgı ve belgelerden hareketle, yeni tasarım ve yorumlarda bulunmaya katkı sağlanması
- Müze koleksiyonlarından elde edilen bilgilerin geleceğe aktarılmasına katkı sağlanması
- Yaşam boyu öğrenmeye yönelik olanakların sunulması

Müzik Müzelerinde Eğitsel Amaçlı Yapılabilecek Etkinlikler

- Müzedeki çalgıların kil ya da oyun hamuruyla üç boyutlu olarak yapılması,
- Atık ve artık nesnelere çalgıların, benzerlerinin yapılması ve çalınması
- Müzedeki çalgılarla ilgili öykülerin, tanıtım broşürleri vb. materyallerin yaratıcı drama yoluyla canlandırılması,
- Orff yaklaşımıyla müzik-dans/devinim-söz ilişkisi oluşturup, disiplinler arası çalışma ve gösterime dönüştürülmesi,
- Müzelerdeki çalgıların benzerleri yapılarak, konserler verilmesi olarak sıralanabilir.

Müzedede Müzik Yapmanın Kuralları

Müzedede müzik yaparken uyulması gereken bazı önemli kurallar bulunmaktadır. Buna göre:

- Müzikal yorum için kurallardan biri, o müzeye ait bilgi olmadan müziğin olmayacağıdır.
- Başka bir kural da koleksiyonda yer alan çalgılar hakkındaki bilgilerin doğruluğudur. Müzik aracılığıyla canlandırma yapılmak istendiğinde gerçeklik taşıması için doğruluk payı da araştırılmalıdır.
- Müzik müzesi içindeki çalışmaları, grup içi ya da seyircilere yönelik oluşturmak için, uygun bir sergileme alanı bulunmalıdır.
- Müze uzmanları ile işbirliği yapılmalıdır. Kaynak malzemenin sağlanması, merak uyandırmak için tartışma yapılması yararlı olacaktır.
- Katılımcıları, uygun etkinliklerle doğaçlamaya yönlendirmek, katılımı kolaylaştırıcı olabilir.
- Katılımcılar müzede ne ile karşılaşacaklarını bilmelidirler.

SONUÇ

Genel olarak müzelerin, özel olarak da müzik müzelerinin birçok işlevi olduğu göz önüne alındığında, özellikle geniş kitlelere yaygın biçimde ulaşması önemlidir. Kimi ders programlarında yer verilmiş olması, araştırmalar yapıyor olması küçümsenemez. Fakat aynı şeyleri Türkiye’de müzik müzeleri hakkında konuşmak olası değildir. Sayıları çok az olan kamu destekli müzelerin ve müzik insanlarına ait ev müzelerinin yeterli olduğu söylenemez.

Türkiye Müzik Müzesinin oluşturul(a)maması, genel olarak ulusal kültür mirasına bakış açısıyla tanımlanabilir. Müzik müzelerinin öyküsü, çoğu konuda olduğu gibi, geç de olsa hızlı başlanmış ama çabuk dur(durul)muş bir çabadır.

Ulusal Müzik Müzesi’nin kurulma karar ve çalışmalarının ilk aşaması olan arşiv oluşturma amaçlı yapılan toplama ve koruma çalışmalarının, uygun fiziksel koşullara gereksinim duyduğu unutulmamalıdır. Öte yandan müzik müzesinin yapılanmasında temel alınacak hem arkeolojik ve hem de etnografik değerlerin önemli bir bölümü, Bakanlık bünyesindeki müze ve saray depolarında hangi koşullarda korunduğu bilinmemektedir.

Konuya ilişkin olarak, Elbaş’ın değerlendirmesi, varılan noktayı özetleyici niteliktedir: “Son birkaç yıl içinde müzik müzesi müdürü olarak önce bir arkeolog atanmış ve daha sonra da bir sanat tarihçisi bu görevi yürütmektedir. Oysa tüm dünyada kurulmuş olan binlerce müzik müzesi; müzikolog, çalgı bilimci (organolog) müzik tarihçisi, çalgı yapımcısı gibi meslekler tarafından kurulmuş ve halen onlar tarafından da yönetilmektedir” (Elbaş,2016).

Bugün halen, Kültür ve Turizm Bakanlığı - Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde, müzik müzesi yapılandırma çalışmaları hakkında somut veriye ulaşım olanaksızdır. Ancak edinilen bilgiye göre, Ulusal Müzik Müzesi için mekân olarak düşünülen ve kullanım planı da çizilen, İstanbul Üsküdar’daki tekel binası, son yıllarda Devlet Tiyatroları tarafından kullanılmaktadır.

KAYNAKÇA

Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları (1. Baskı). Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, Ankara.

128

Elbaş, O. (2004). Sunuş, I. Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 102, Ankara.

Elbaş, O. (2011). “Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Müzik Kültürü ve Müzik Müzeleri”, Türkiye’de Müzik Kültürü Kongresi Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 401, (ss. 5-22), Ankara.

Elbaş, O. (Erişim yılı: 2017). “Türkiye Müzik Müzesi Üzerine” http://sazadair.com/sazadair/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=57

Elbaş, O. (2016). “Müzik Müzesi” <http://hakindostlari.com/uye/1/oguzelbas.aspx> (Erişim tarihi: Şubat, 2017).

Oruç, S., Altın, Bekir N. (Erişim yılı: 2017). “Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama” acarindex.com (Erişim tarihi: 15.02.2017).

Öngör Ethem, R. (1988). “Türk Musikisi Müzesi ‘Belge-Çalgı’ Kurulması Üzerine Görüşler”, Birinci Müzik Kongresi Bildiriler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, (ss.561-571), Ankara.

Öztürk, A. (2017). Oğuz Elbaş'la yapılan çevrimiçi görüşmeler. Şubat, Mart, 2017.

Öztürk, F., Çakır İlhan, A. (2011). “Türkiye’deki Arkeoloji Müzelerinde Müzik Kültürüne İlişkin Nesnelere İncelenmesi ve Müzelerde Müzik Eğitimi.” İlköğretim Online, 10(3), 1202-1207, 2011. <http://ilkogretim-online.org.tr>

Tezcan Akmehtmet, K., Ödekan, A. (2006). “Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi” İTÜ Dergisi/b, Cilt:3, Sayı:1, ss.47-58, İstanbul.